

Εικονολογική Έκδήλωση
πρὸς τιμὴν τοῦ Ἁγίου Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου
«Ἐργαστήριο Ἐκκλησιοποιημένης Εἰκονογραφίας»
Φυλὴ Ἀττικῆς, 14/27.11.2016

Σχόλιο

ἐπάνω στὶς νέες τάσεις καὶ τοὺς προβληματισμοὺς
γιὰ τὴν Ὁρθόδοξη Εἰκόνα

Φίλιππος Μαρκόπουλος

Ἄγιογράφος

Ἄν τὸ πνεῦμα τοῦ Κόσμου ἐξαπλώνεται
μὲ ὀλοένα μεγαλύτερη ὄρμη στὶς ἡμέ-
ρες μας, εἶναι φυσικὸ νὰ εἶναι στόχος
του καὶ ἡ καθαρὴ τοῦ νοήματος τῶν
Ἁγίων Εἰκόνων.

Πράγματι, οἱ νεωτεριστικὲς τάσεις τῆς σύγ-
χρονης Εἰκονογραφίας δὲν ὑπολείπονται θεωρητικῶν ἐπιχειρη-
μάτων καὶ ἐρμηνειῶν τοῦ ρόλου τῆς Εἰκόνας. Δὲν εἶναι παράξενο,
ὅτι ὅλες οἱ σύγχρονες τάσεις κυρίως ἀποδοκιμάζουν τὴν στεῖρα,
ὅπως λένε, ἀντιγραφή καὶ ζητοῦν νέους τρόπους ἔκφρασης τῆς
ἐκκλησιαστικῆς τέχνης.

Ἐπάρχει –δυστυχῶς– ἓνα πνεῦμα «δημοκρατίας» καὶ στὴν Ἐκ-
κλησία, πὺ συζητᾶ ὅλες αὐτὲς τὶς τάσεις, ὡς σημαντικὲς καὶ
αὐτὸ εἶναι σημάδι, ἐπίσης, τῶν καιρῶν μας. Εἶναι τὸ ἴδιο πνεῦμα,
πὺ χαρακτηρίζει καὶ τὸν διάλογο τοῦ (Παγκοσμίου) Συμβουλίου
τῶν Ἐκκλησιῶν.

Νὰ ξεκαθαρίσω, ὅτι δὲν ἔχω καμμία ἀπολύτως ἀντιπαλότητα
μὲ συναδέλφους, οἱ ὅποιοι εἶναι πρωτοπόροι στὴν ἀνάγκη ἐπανα-
προσδιορισμοῦ τοῦ ρόλου τῆς Εἰκονογραφίας. Εἶναι πολὺ καλύ-
τεροι στὸ ἦθος καὶ στὴν τέχνη τους, τοὺς σέβομαι καὶ τοὺς τιμῶ.
Διαφωνῶ μὲ τὶς ιδέες τους γιὰ τὴν Εἰκόνα, γιὰ λόγους, πὺ θὰ

προσπαθήσω νὰ ἐξηγήσω.

Θὰ καταθέσω τὴν δική μου μαρτυρία, πολὺ συνοπτικά, σχετικὰ μὲ τὰ αἷτια, στὰ ὁποῖα ὀφείλεται αὐτὴ ἡ σύγχυση. **Καὶ ἐπειδὴ ἡ κατανόηση τῆς Εἰκόνας εἶναι ἀνάλογη μὲ τὴν κατανόηση τῆς θέσης τοῦ καθένα μας στὴν Ἐκκλησία,** δὲν θὰ μπορέσω νὰ ἀποφύγω κάποιες θεολογικὲς ἀναφορές.

Ἡ Ὁρθόδοξη Εἰκόνα καθιστᾶ ὁρατὴν τὴν ἐμπειρία τῶν Ἁγίων. **Πολὺ** πιδ πέρα ἀπὸ εἰκαστικὲς προσεγγίσεις καὶ θεωρίες, ἡ Εἰκόνα προβάλλει μὲ τὴν μυστικὴ τῆς γλώσσα, τὴν ἀπελευθέρωση τῶν εἰκονιζομένων Προσώπων ἀπὸ τὴν φθορά. **Τὴν ἴδια** ἀκριβῶς ἐλευθερία, στὴν ὁποία προσκληθήκαμε ὅλοι μας, ὡς Μέλη τοῦ Σώματος τοῦ Χριστοῦ. **Ἡ ἐμπειρία** τῶν Ἁγίων, τὸ περιεχόμενο δηλαδὴ μῆνυμα τῆς Ὁρθόδοξης Εἰκόνας, εἶναι δωρεὰ τοῦ Χριστοῦ σὲ ὅσους δέχθηκαν τὸν Λόγο Του. **Διαβάζουμε** στὸ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιο:

«...ὅσοι δὲ ἔλαβον αὐτόν, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα Θεοῦ γενέσθαι, τοῖς πιστεύουσιν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ, οἱ οὐκ ἐξ αἱμάτων, οὐδὲ ἐκ θελήματος σαρκὸς, οὐδὲ ἐκ θελήματος ἀνδρὸς, ἀλλ' ἐκ Θεοῦ ἐγεννήθησαν. Καὶ ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν, καὶ ἐθεασάμεθα τὴν δόξαν αὐτοῦ, δόξαν ὡς μονογενοῦς παρὰ πατρός, πλήρης χάριτος καὶ ἀληθείας».

(Ἰω. α'12)

Κάθε Χριστιανός, λοιπόν, σύμφωνα μὲ τὸν Εὐαγγελιστὴ Ἰωάννη, δεχόμενος τὸν Χριστό, βιώνει τὴν διαρκῆ παρουσία Του στὴν ζωὴ του, καθὼς ὁ Χριστὸς «ἐσκήνωσεν ἐν αὐτῷ».

Ἀντίθετα μὲ τὰ παραπάνω, πολλοὶ ἀπὸ ἐμᾶς, θεωροῦν ὅτι ἡ ἀγιότητα εἶναι μία κατάσταση, στὴν ὁποία ἀξιῶνεται κανεὶς κάποια στιγμή στὴν ζωὴ του, μετὰ ἀπὸ προσπάθεια συμμόρφωσης στὰ ἠθικὰ πρότυπα. **Ἄν** ρωτήσουμε τὸν διπλανό μας ἂν ἔχει ἐμπειρία ἀγιότητος, μᾶλλον θὰ τὸ ἐκλάβει ὡς ἀστεῖο καὶ θὰ ταπεινολογήσει, γιὰ τὴν ἀμαρτωλότητά του. **Οἱ Ἀδελφοί** μας αὐτοὶ θεωροῦν, ὅτι ἀγωνιζόμενοι νὰ ζοῦν σύμφωνα μὲ τοὺς κανόνες τῆς Ἐκκλησίας, θὰ καταφέρουν –ἴσως μετὰ θάνατον– νὰ ἔχουν μία θέση μετὰ τῶν Ἁγίων.

Τὸ μεγαλύτερο μέρος τῶν πιστῶν δὲν γνωρίζει παρὰ ἐλάχιστα τὸ Εὐαγγέλιο ἢ, στὴν καλύτερη περίπτωση, γνωρίζει τὸ ἱστορικὸ

δράμα. **Ἐ**λάχιστοι γνωρίζουν τὸ Εὐαγγέλιο, ὡς τὴν Νέα Διαθήκη, στὴν ὁποία διακρίνουν, ὡς οἱ κληρονόμοι, τὸν θησαυρό, ποὺ τοὺς χαρίζεται. **Οἱ** περισσότεροι συνεχίζουμε νὰ ἀντιλαμβανόμαστε τὶς Ἐντολές, ὡς ἓνα πληρέστερο Νόμο ἀπὸ αὐτὸν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης καὶ δὲν ὑποψιαζόμαστε, ὅτι ἡ Βασιλεία τοῦ Χριστοῦ εἶναι ἤδη ἐδῶ καὶ μᾶς καλεῖ.

Ἡ Ἐκκλησία, ὡς Σῶμα Χριστοῦ, εἶναι Ἁγία, καὶ κάθε μέλος Της εἶναι ἐπίσης Ἅγιο. **Ἄ**ν εἶναι δυνατὸν τὰ μέλη τοῦ Χριστοῦ νὰ ἀμαρτάνουν.

Ὁ καθένας μας, ὅμως, γνωρίζει μία ἄλλη πραγματικότητα. **Γ**νωρίζουμε τὶς ἀδυναμίες καὶ τὶς πτώσεις μας. **Θ**έλουμε νὰ παραμείνουμε πιστοὶ στὶς Ἐντολές, ἀλλὰ ἄλλες δυνάμεις εἶναι κυρίαρχες.

Ἰδοὺ δίδωμι ὑμῖν τὴν ἐξουσίαν τοῦ πατεῖν ἐπάνω ὄφρων καὶ σκορπίων καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ, καὶ οὐδὲν ὑμᾶς οὐ μὴ ἀδικήσῃ». (Λουκ. ι' 19)

Γιατί, λοιπόν, ἐμεῖς δὲν λάβαμε τὴν προσφερόμενη δύναμη νὰ ἀκυρώνουμε τὶς ἐπιθέσεις τοῦ ἐχθροῦ;

Αὐτὸ συμβαίνει, διότι ἐξακολουθοῦμε νὰ εἴμαστε πολῖτες τοῦ Κόσμου, νὰ τρεφόμαστε, ὄχι ἀπὸ τὸν ἐπιούσιο Ἄρτο, ἀλλὰ ἀπὸ τὸ πνεῦμα τοῦ Κόσμου. **Ζ**ώντας μὲ ἠθικὰ μέτρα, οἱ καλύτεροι ἀπὸ ἐμᾶς συγκρίνουμε τὴν θέση μας στὴν Ἐκκλησία μὲ ἄλλους ἀδελφοὺς καὶ ἂν θελήσουμε νὰ κοιτάξουμε προσεκτικά, θὰ δοῦμε μέσα μας τὸ πνεῦμα τῆς αὐτοδικαίωσης τοῦ Φαρισαίου, τὸ κοσμικὸ δηλαδὴ πνεῦμα.

Ἐκεῖνος ὁ Λόγος, ποὺ σπάρθηκε στὸ γόνιμο ἔδαφος εἶναι ὁ Χριστός, ὁ Νικητὴς τοῦ Κόσμου. **Μ**ὲ τὸν ὄρο Κόσμος, νοεῖται ἡ ζωὴ, ποὺ παραδόθηκε στὴν φθορὰ καὶ τὸν θάνατο.

Εἶναι ὁ δικός μας τρόπος ὑπαρξης, ἡ ζωὴ μας τῆς ματαιότητος, ἡ λατρεία τῶν εἰδώλων. **Ὁ** Χριστός, «ὁ Ἄρτος ὁ καταβάς ἐξ Οὐρανοῦ», μᾶς καλεῖ νὰ ἐξέλθουμε ἀπὸ τὴν ἐξουσία τοῦ ἄρχοντα τοῦ Κόσμου, τὴν ἐξουσία τῆς Πλάνης, καὶ νὰ εἰσέλθουμε στὴν ἐτοιμασμένη Βασιλεία

Του, ἡ Ὅποια «οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου».

Τὸ Εὐαγγέλιο, μὲ κάθε τρόπο, μᾶς καθιστᾷ φανερὴ τὴν θεμελικὴ ἀντίθεση τῶν δύο περιοχῶν:

«Μὴ ἀγαπᾶτε τὸν κόσμον μηδὲ τὰ ἐν τῷ κόσμῳ.

Ἐάν τις ἀγαπᾷ τὸν κόσμον, οὐκ ἔστιν ἡ ἀγάπη τοῦ Πατρὸς ἐν αὐτῷ. Ὅτι πᾶν τὸ ἐν τῷ κόσμῳ – ἡ ἐπιθυμία τῆς σαρκὸς καὶ ἡ ἐπιθυμία τῶν ὀφθαλμῶν καὶ ἡ ἀλαζονεία τοῦ βίου – οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ Πατρὸς, ἀλλ’ ἐκ τοῦ κόσμου ἐστί»...

(Α΄ Ἰω. β΄ 15)

«οἶδαμεν ὅτι ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐσμεν, καὶ ὁ κόσμος ὅλος ἐν τῷ πονηρῷ κείται».

(Α΄ Ἰω. ε΄ 19)

Μὲ κάποιον τρόπο, αὐτὴ ἡ διάκριση ἐξασθένησε, ὥστε Θεὸς καὶ Κόσμος νὰ διεκδικοῦν ποσοστὰ στὶς ψυχές μας. Θεωροῦμε δηλαδή, ὅτι ἡ καθαρότητα ἔχει διαβάθμιση, μάλιστα αὐτὸ συχνὰ μᾶς διδάσκεται καὶ ὅπωςδήποτε διεκδικοῦμε κάποια καλὴ θέση, συγκρινόμενοι μὲ τοὺς πιὸ ἀδύναμους.

Αὐτό, βέβαια, εἶναι μεγάλη πλάνη. Δὲν εἶναι δυνατόν μία καρδιά νὰ φιλοξενεῖ τὸν Χριστὸ καὶ τὸν Κόσμο ταυτόχρονα. **Ξ**αναγυρίζοντας στὸ Εὐαγγέλιο, θὰ δοῦμε ξεκάθαρα, ὅτι ὁ Χριστιανὸς εἶναι νεκρὸς, ὡς πρὸς τὸν κόσμο. **Π**ατρίδα του εἶναι ὁ Χριστὸς καὶ ἡ καθημερινότητά του εἶναι ἕνας ἀγῶνας νὰ παραμένει συνδεδεμένος μὲ τὸν Κύριο, σὲ κάθε γεγονός, τὸ ὁποῖο φέρνει ἡ ζωὴ του. **Δ**ιότι κάθε γεγονός τῆς ζωῆς μας, ἀπὸ τὰ πιὸ μικρὰ ἕως τὰ πιὸ μεγάλα, μᾶς ρωτᾷ ἂν θέλουμε νὰ θανατώσουμε τὸν Χριστὸ ἢ τὸν Βαραββᾶ!

Σὲ κάθε στιγμή, σὲ κάθε συναναστροφή, ὁ Χριστιανὸς ἔχει διαρκῶς τὴν προσοχή του στὸν ἐνοικοῦντα Κύριο. **Δ**ὲν εἶναι ποτὲ μόνος. **Ἐ**χοντας ἐπιλέξει νὰ εἶναι μὲ τὸν Χριστό, ἀφήνεται στὴν Πρόνοιά Του καὶ μαθαίνει νὰ διακρίνει τὶς παγίδες τοῦ ἐχθροῦ.

Νεκρὸς πρὸς τὸν Κόσμο εἶναι ἡ μόνη ιδιότητα τοῦ Χριστιανοῦ καὶ ἡ μόνη, πού τοῦ ἐπιτρέπει τὴν σύνδεση μὲ τὸν Χριστό. **Κ**αὶ μόνον τότε γίνεται δυνατὴ ἡ ἔλευση τοῦ Παρακλήτου καὶ ἀνοίγουν οἱ πνευματικοὶ ὀφθαλμοί.

Θέλετε νὰ συζητήσουμε ἐπάνω σ’ αὐτά; **Ἦ**πάρχουν ἐρωτήματα; **Θ**ὰ συζητούσαμε ποτὲ γιὰ τὸ ἂν εἶναι συννεφιά ἢ λιακάδα; **Π**ότε θὰ γινόταν μία τέτοια συζήτηση; **Μ**ήπως μόνο ἂν δὲν μπορούσαμε νὰ δοῦμε;

Ἦς δοῦμε τώρα: **Ἄ**ν μετέχουμε στὴν Λατρεία, εἶναι ὅπωςδήποτε ἀπαραίτητο νὰ ἔχουμε ἐμπειρία Ἀγιότητος. **Ἦ**ταν δεχόμεστε τὸν Χριστό, ἔχουμε ὅπωςδήποτε ἐμπειρία Ἀγιότητος. **Δ**ὲν ἔχουμε; **Δ**ὲν γνωρίζουμε τί εἶναι αὐτὸ πού λάβαμε; **Τ**ότε σίγουρα κάτι φταίει...

Στὴν παλαιὰ Ἐκκλησία, κατὰ τὴν Θεία Λειτουργία καὶ μέχρι τὴν στιγμή τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως, παρακολουθοῦσαν οἱ Κατηχούμενοι, ὅσοι δηλαδή δὲν εἶχαν λάβει τὸ Βάπτισμα, ὁπότε καὶ ἐκαλοῦντο νὰ ἐξέλθουν ἀπὸ τὸν Ναό. **Τ**ὰ ὅσα ἀκολουθοῦσαν ἀφοροῦσαν τοὺς βαπτισμένους Πιστοὺς, δηλαδή ἐμᾶς.

Ἐκεῖ, λοιπόν, στὴν Θεία Λειτουργία, μᾶς δείχνεται κάθε φορά, μὲ τὸν πῶς ξεκάθαρο τρόπο, ὅτι προκειμένου νὰ φθάσουμε στὴν ἔνωση μὲ τὸν Χριστό, δηλαδή τὴν Θεία Εὐχαριστία, καλοῦμαστε νὰ ἐγκαταλείψουμε κάθε βιοτικὴ μέριμνα, νὰ παραδώσουμε ὅλη τὴν ζωὴ μας στὸν Κύριο, καὶ βέβαια, ἀφοῦ ἔχουμε ὁμολογήσει δημόσια τὴν ἀποδοχὴ τοῦ Βαπτίσματος, τὸ ὁποῖο σβῆνει τὶς ἀμαρτίες μας. (Εἶναι καιρὸς νὰ ἀναλογισθοῦμε ποῖο εἶναι αὐτὸ τὸ Βάπτισμα, πὺ ἀποδεχόμεστε...).

Πολλοὶ θεωροῦμε, ὅτι οἱ παραπάνω προϋποθέσεις, ἢ ἐγκατάλειψη δηλαδή τῆς βιοτικῆς μέριμνας καὶ ἢ παράδοσή μας στὸν Χριστό, μᾶς ζητοῦνται ψυχολογικά-συναισθηματικά, μονάχα ἐκείνη εἰδικὰ τὴν στιγμή, καὶ γι' αὐτὸ νοιώθουμε τὶς στιγμὲς αὐτὲς ἰερότερες. **Ἐ**χουμε κρατήσει μόνο τὸν ἐξωτερικὸ τύπο, προσεγγίζουμε τὸ Μυστήριο ψυχολογικὰ καὶ συναισθηματικά, ἀλλὰ ὄχι πνευματικά, καὶ παραβλέπουμε, ὅτι **ἡ Θεία Λειτουργία εἶναι ἡ ἴδια ἡ Ζωὴ τοῦ Χριστιανοῦ, ἡ πρόγευση τῆς Βασιλείας, ἡ δική μας καθημερινότητα, ἐν Χριστῷ.**

Ἄν τὶς παραπάνω προϋποθέσεις τὶς ἔχουμε κάνει πράξη στὴν καθημερινότητά μας, ἂν φθάσουμε νὰ ζοῦμε, μὲ τὴν Χάρη τοῦ Θεοῦ, σὲ αὐτὴν τὴν ἐλευθερία, τότε θὰ ἀκούσουμε τὸ «Τὰ Ἅγια τοῖς Ἁγίοις»!

Ἡ Εἰκόνα, λοιπόν, καταγράφει αὐτὴν τὴν ἐμ-πειρία, τὴν ἀποξένωσή μας ἀπὸ τὸν Κόσμο καὶ τὴν σύνδεσή μας μὲ τὸν Κύριο, ὄχι μὲ ὄρους ψυχολογικούς, ἀλλὰ πραγματικούς, δα-

νεισμένους ἀπὸ τὴν κοινὴ ἐμπειρία αὐτῆς τῆς ἐξόδου. **Ἡ** Εἰκόνα ἐνὸς Ἁγίου εἶναι ἡ πιστοποιημένη νίκη ἐνὸς Στρατιώτη τοῦ Χριστοῦ, πὺ νίκησε τὸν κόσμο καὶ μᾶς ἐνθαρρύνει στὸν ἴδιο ἀγῶνα. **Κ**ι ἐμεῖς, σὰν Στρατιῶτες τοῦ Χριστοῦ, ἀντιλαμβανόμεστε τὴν μυστικὴ γλῶσσα

τῶν Εἰκόνων, πὺ τὰ σύμβολά τους περιγράφουν τὰ παραπάνω.

Ἡ ἀρτιότητα τῆς περιγραφῆς εἶναι τὸ μόνο ζητούμενο καὶ ἐπομένως εἶναι ὅπωςδήποτε ἀναγκαῖα καὶ λογικὴ ἢ ἐνιαία καλλιτεχνικὴ

έκφραση. **Α**ὐτὸ εἶναι, πρὶν ἀπὸ κάθε τι ἄλλο, ἡ λογικὴ ἀναγκαιότητα. **Κ**οινὴ ἐμπειρία, ἐπομένως κοινὴ, ἐνιαία γραφή.

Πάντοτε εἶχαμε καὶ ἔχουμε δύο ἐπιλογές. **Εἴ**τε νὰ εἶμαστε μετὰ τοὺς αὐτοεξόριστους τοῦ Κόσμου, ὡς πολῖτες τῆς Οὐράνιας Βασιλείας, εἴτε νὰ παραμείνουμε στὰ εἶδωλα καὶ τὴν λατρεία τους. **Σ**τὴν δευτέρη περίπτωση, ἐνῶ τυπικὰ εἶμαστε μέλη τῆς Ἐκκλησίας, στὴν πραγματικότητά ἔχουμε τὴν πρὸ Χριστοῦ θρησκευτικὴ συνείδηση.

Ἡ πρὸ Χριστοῦ συνείδηση εἶναι δομημένη ἀποκλειστικὰ μετὰ στοιχεῖα τοῦ Κόσμου, εἶναι ὁ παλαιὸς ἄνθρωπος. **Ἐ** Χριστός, ὁ Οὐράνιος Ἄρτος, εἶναι τὸ μόνο στοιχεῖο τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς, ποὺ δὲν ἀνήκει στὸν Κόσμο. **Ἄ**ν, λοιπόν, δεχόμαστε τὸν Χριστό, «μοιραία» ἐγκαταλείπουμε τὰ πάντα, δηλαδὴ ὁλόκληρο τὸν ἑαυτό μας.

Αὐτὴ ἡ πλήρης παράδοση τοῦ ἑαυτοῦ, ὁ ἐνδοξος ἀποχαιρετισμὸς τῆς ζωῆς καὶ ἡ προσδοκία τῆς Ζωῆς τοῦ μέλλοντος Αἰῶνος, εἶναι ὁ Σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ καὶ ὄχι οἱ δοκιμασίες καὶ τὰ βάσανα τῆς ζωῆς τῶν ἀνθρώπων, ποὺ πάντοτε ὑπῆρχαν ἐδῶ, στὴν κοιλάδα τῶν θλίψεων. **Ἐ** Σταυρὸς τοῦ Κυρίου εἶναι ἡ θύρα. **Ἡ** πλήρης παράδοση εἶναι τὸ πικρὸ ποτήρι, ποὺ ὁδηγεῖ στὴν Ἀνάσταση.

Ἄλλὰ, ὅπως καὶ κάθε τι μέσα στὴν Ἐκκλησία, ἔτσι καὶ ἡ Εἰκόνα, δόθηκε γιὰ τὴν σωτηρία τῶν ψυχῶν μας καὶ δὲν ἔχει ἄλλο σκοπὸ ἀπὸ αὐτόν. **Γ**ιὰ ὅσους τὰ παραπάνω ἔχουν κάποιο νόημα, οἱ φιλολογικὲς συζητήσεις καὶ οἱ εἰκαστικὲς ἀναζητήσεις εἶναι φανερό, ὅτι ἀνήκουν σὲ μία ἄλλη περιοχὴ.

Ἡ καλύτερη, λοιπόν, ἀπάντηση στὰ θλιβερὰ σημεῖα τῶν καιρῶν, ὅπου οἱ ἀξίες ἐγκαταλείπονται καὶ τὰ νοήματα ἀλλοιώνονται, εἶναι ἡ ἀπόφασή μας νὰ προχωρήσουμε μετὰ τὸ ἄροτρο καὶ νὰ πάψουμε νὰ τὸ κρατᾶμε ἀκίνητοι. **Ἐ**τσι, ἀφήνοντας πίσω μας κάθε προσωρινὸ καὶ μάταιο, τὸ δικό μας μικρὸ φῶς θὰ καλέσει κοντὰ μας ἄλλες ἀγωνιζόμενες ψυχές καὶ θὰ ἐνισχυθῇ, ἐπίσης.

«Καλὸν τὸ ἅλας· ἐὰν δὲ τὸ ἅλας ἀναλον γένηται, ἐν τίνι αὐτὸ ἀρτύσετε; ἔχετε ἐν ἑαυτοῖς ἅλας καὶ εἰρηνεύετε ἐν ἀλλήλοις».

(Μαρκ. θ' 50)

